21/06/2022

Μ. Χαρακόπουλος: Ομιλία για τη Μικρασιατική Καταστροφή και Εκστρατεία στο Ομορφοχώρι Λαρίσης

/ Επικαιρότητα

«Είναι ευτυχής συγκυρία ότι τη μια επέτειο διαδέχεται η άλλη γιατί, όπως είπε η μεγάλη Ελληνίδα, η κορυφαία βυζαντινολόγος Ελένη Γλύκατζη Αρβελέρ, η Μικρασιατική Καταστροφή είναι το τέλος της Επανάστασης του 1821. Γιατί αυτοί που ξεσηκώθηκαν το 1821 δεν αγωνίστηκαν για την ελευθερία του μικρού ελληνικού βασιλείου που αποφασίστηκε μετά τη λήξη του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, δεν αγωνίστηκαν για να γίνει πρωτεύουσα του κράτους ένα μικρό χωριουδάκι, που ήτανε το 1830 η Αθήνα. Αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση της Ρωμανίας, όπως αποκαλούσαν τότε το Ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος, το οποίο οι Φράγκοι μας επέβαλαν τον 16ο αιώνα να το λέμε Βυζάντιο. Κανένας κάτοικος του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους δεν αναπροσδιορίζονταν ως Βυζαντινός. Όλοι αυτοπροσδιορίζονταν ως Ρωμιοί και στα τέλη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ως Έλληνες. Αγωνίστηκαν, λοιπόν, για την απελευθέρωση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της χιλιόχρονης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και πρωτίστως για την απελευθέρωση της ιστορικής

πρωτεύουσας της Ρωμιοσύνης που είναι η Κωνσταντινούπολη».

Τα παραπάνω τόνισε ο Γενικός Γραμματέας της Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης Ορθοδοξίας, βουλευτής Λαρίσης της Νέας Δημοκρατίας και ιστορικός ερευνητής, κ. Μάξιμος Χαρακόπουλος, κατά την ομιλία του στην εκδήλωση του Μορφωτικού Εκπολιτιστικού Συλλόγου Ομορφοχωρίου: «100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή: Αναστοχασμός και Διδάγματα για το παρόν και μέλλον».

Ήταν «ιμπεριαλιστικός» ο πόλεμος στη Μικρά Ασία;

Ο μικρασιατικής καταγωγής βουλευτής και συγγραφέας του βιβλίου «Ρωμιοί της Καππαδοκίας» επιχείρησε να δώσει απαντήσεις σε καίρια ερωτηματικά «για το αν πρώτα από όλα ήταν τυχοδιωκτικός πόλεμος η Μικρασιατική Εκστρατεία, όπως πολλοί λένε. Και γιατί λένε ότι ήταν τυχοδιωκτικός; Διότι εφάρμοσε τη Συνθήκη των Σεβρών, η οποία ήτανε μετά τη νίκη των δυνάμεων της Αντάντ, η συνθήκη εκείνη που έκανε πράξη την “Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών”, που έδινε στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη μέχρι τα προάστια της Κωνσταντινούπολης και την ευρύτερη ζώνη της Σμύρνης, της Γκιαούρ Ιζμίρ, όπως την αποκαλούσαν οι Τούρκοι, γιατί η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν ελληνική. Ήταν τυχοδιωκτικός λένε ο πόλεμος, γιατί στηριχθήκαμε πρωτίστως στις ξένες δυνάμεις. Ποιος όμως, πολιτικός θα αρνούνταν εκείνη την εποχή την εντολή να πάει ο ελληνικός στρατός, τον Μάιο του ‘19 στη Σμύρνη, όταν το ιδεολόγημα της Μεγάλης Ιδέας ήταν αυτό που ουσιαστικά συντρόφευε από την έναρξη του, από την γενέθλια ημέρα ιδρύσεώς του το ελληνικό κράτος; Με την ίδια λογική τυχοδιωκτικός ήταν και ο Βαλκανικός Πόλεμος για την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Ή μήπως ήτανε ιμπεριαλιστικός ο πόλεμος στη Μικρά Ασία, όπως τότε το Κομμουνιστικό Κόμμα υποστήριζε; Και γιατί δεν ήταν ιμπεριαλιστικός πόλεμος η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, που είχε πολύ λιγότερο ελληνικό πληθυσμό το 1912 από ότι είχε η Σμύρνη, την οποία την αποκαλούσαν Γκιαούρ Ιζμίρ, άπιστη Σμύρνη, γιατί ακριβώς είχε πλειοψηφία ελληνικού πληθυσμού; Δεν ήταν, λοιπόν, ούτε τυχοδιωκτικός, ούτε ιμπεριαλιστικός ο Μικρασιατικός Πόλεμος».

«Μονόδρομος» η Μικρασιατική Εκστρατεία

Ο Μάξιμος Χαρακόπουλος απάντησε και στο ερώτημα αν «ήταν αναπόφευκτος ο

Μικρασιατικός Πόλεμος. Θα μπορούσαμε να τον είχαμε αποφύγει, θα μπορούσαν να είχαν διασωθεί οι ελληνικοί πληθυσμοί που ζούσαν εκεί 3.000 χρόνια; Έπρεπε να γίνει η ανταλλαγή των πληθυσμών; Φοβούμαι ότι ήταν μονόδρομος. Διότι από τη στιγμή που στην οθωμανική αυτοκρατορία από ένα πολυεθνικό κρατικό μόρφωμα στο οποίο ζούσαν διάφορα μιλλέτια, με διάφορα θρησκεύματα, αφυπνίζονταν ο τούρκικος εθνικισμός και επεδίωκε, αρχικά, στα τελευταία χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας και μετά με τους Νεότουρκους και τον Κεμάλ, τη μετατροπή της σε ένα ομογενοποιημένο κράτος, όπου θα ίσχυε αυτό που είναι και προμετωπίδα σήμερα στην εφημερίδα Hurriet "η Τουρκία ανήκει στους Τούρκους", οποιοσδήποτε άλλος δεν είχε θέση στη νέα Τουρκία που θα προέκυπτε από την επανάσταση των Νεότουρκων. Άρα, ή θα έπρεπε να τουρκέψουν, αλλάζοντας πίστη οι χριστιανικοί πληθυσμοί ή θα έπρεπε να σφαγιαστούν ή θα έπρεπε να εκδιωχθούν. Και το σχέδιο αυτό ήταν οργανωμένο, δυστυχώς, και με τη συνδρομή τότε ευρωπαϊκών δυνάμεων, όπως η Γερμανία, ένα σχέδιο που είχε στόχο την εξόντωση όλων των χριστιανών της Ανατολής».

Ενσωμάτωση «120 μυριάδων» προσφύγων

Ο ιστορικός ερευνητής υποστήριξε ότι «οι Έλληνες μαζί με τους Αρμένιους και τους Εβραίους ήταν η ελίτ της Μικράς Ασίας, η ελίτ της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Και όταν βρέθηκαν ξεριζωμένοι, ανέστιοι, στην Ελλάδα που τη θεωρούσαν "μητέρα πατρίδα", η υποδοχή που έτυχαν δεν ήταν η καλύτερη. Πολλές φορές αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία από τον ντόπιο πληθυσμό. Δεν πρέπει, όμως, να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι αυτή η Ελλάδα, η καθημαγμένη, η ηττημένη, με 10 χρόνια σε εμπόλεμη κατάσταση, με Μικρασιατική Καταστροφή, με επανορθώσεις που έπρεπε να πληρώσει στην Τουρκία, μπόρεσε και ενσωμάτωσε 120 μυριάδες πρόσφυγες, κατά την έκφραση του Ελευθερίου Βενιζέλου -πάνω από ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες Έλληνες». Όπως υπογράμμισε, οι πρόσφυγες «προσέφεραν νέο δυναμισμό, νέο αίμα, νέα ήθη, συνέβαλαν καθοριστικά στην οικονομία, στα γράμματα, στις τέχνες, στον πολιτισμό. Ο πρώτος νομπελίστας ποιητής της χώρας, ο Γεώργιος Σεφέρης, ήταν Μικρασιάτης. Ο Αριστοτέλης Ωνάσης, ο Μποδοσάκης, μεγάλες προσωπικότητες που προσέφεραν πολλά στη χώρα και άφησαν παρακαταθήκη με ιδρύματα πολιτισμού στον τόπο μας».

Μπορείτε να παρακολουθήσετε την ομιλία του κ. Χαρακόπουλου στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: https://www.youtube.com/watch?v=ZjlWTIJ5j4Y και https://www.youtube.com/watch?v=Bx1Bd9Ln7t8

Αναλυτικά, η ομιλία του Μάξιμου Χαρακόπουλου στην εκδήλωση του Μορφωτικού Εκπολιτιστικού Συλλόγου Ομορφοχωρίου, για τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 με θέμα: «100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή: Αναστοχασμός και Διδάγματα για το παρόν και μέλλον»:

«Φίλες και φίλοι,

Θέλω πραγματικά να ευχαριστήσω τον Πολιτιστικό Εκπολιτιστικό Σύλλογο Ομορφοχωρίου για την τιμητική πρόσκληση που μου απηύθυνε να μοιραστώ μαζί σας κάποιες σκέψεις για το έπος της Μικρασιατικής Εκστρατείας και συνακόλουθα την Μικρασιατική Καταστροφή, αυτή τη χρονιά που είναι επετειακή, με αφορμή τη συμπλήρωση ενός αιώνα από τη μεγαλύτερη ελληνική τραγωδία που είναι η Μικρασιατική Καταστροφή.
Η επετειακή αυτή χρόνια ακολουθεί μία άλλη επετειακή χρόνια. Το 2021 γιορτάσαμε τα 200 χρόνια από την έναρξη του αγώνα της εθνικής ανεξαρτησίας της Επανάστασης του 1821. Νομίζω ότι είναι ευτυχής συγκυρία ότι τη μια επέτειο διαδέχεται η άλλη γιατί, όπως είπε η μεγάλη Ελληνίδα, η κορυφαία βυζαντινολόγος Ελένη Γλύκατζη Αρβελέρ, η Μικρασιατική Καταστροφή είναι το τέλος της Επανάστασης του 1821. Γιατί αυτοί που ξεσηκώθηκαν το 1821 δεν αγωνίστηκαν για την ελευθερία του μικρού ελληνικού βασιλείου που αποφασίστηκε μετά τη λήξη του αγώνα της ανεξαρτησίας, δεν αγωνίστηκαν για να γίνει πρωτεύουσα του κράτους ένα μικρό χωριουδάκι που ήτανε το 1830 η Αθήνα. Αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση της Ρωμανίας, όπως αποκαλούσαν τότε το Ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος, το οποίο οι Φράγκοι μας επέβαλαν τον 16ο αιώνα να το λέμε ως Βυζάντιο. Κανένας κάτοικος του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους δεν αυτοπροσδιορίζονταν ως Βυζαντινός. Όλοι αυτοπροσδιορίζονταν ως Ρωμιοί και στα τέλη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ως Έλληνες.

Αγωνίστηκαν, λοιπόν, για την απελευθέρωση της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της χιλιόχρονης Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και πρωτίστως για την απελευθέρωση της πρωτεύουσας, της ιστορικής πρωτεύουσας της Ρωμιοσύνης που είναι η Κωνσταντινούπολη. Ξέρετε ότι στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες σε όλα τα Βαλκάνια, οι μόνοι που δεν απελευθέρωσαν την ιστορική τους πρωτεύουσα είμαστε εμείς, οι Έλληνες.
Θέλω, λοιπόν, και πάλι να συγχαρώ για αυτή την πρωτοβουλία γιατί ενώ διανύουμε τον έκτο μήνα αυτής της επετειακής χρονιάς, να μην κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας, ούτε η πολιτεία ούτε όλοι μας ως κοινωνία των πολιτών, έχουμε κάνει αυτά που αρμόζουν για το μέγιστο αυτό ιστορικό γεγονός που στόχο έχει, αν

θέλετε, περισσότερο και την αυτογνωσία, τον αναστοχασμό για τα λάθη που οδήγησαν στην Μικρασιατική Καταστροφή και την μη επανάληψη τους, με δεδομένο ότι απέναντί μας έχουμε και πάλι τον αναθεωρητισμό της Τουρκίας. Ακούτε τον Ταγίπ Ερντογάν, τον πρόεδρο της γειτονικής μας χώρας, κάθε τόσο να επαναλαμβάνει ότι “θα σας ξαναρίξουμε στη θάλασσα όπως κάναμε με τους παππούδες σας”.

Η Μικρασιατική Καταστροφή, όπως έχει ειπωθεί από τον μεγάλο ιστορικό, τον Σπυρίδωνα Μαρκεζίνη, είναι μεγαλύτερη ακόμη και από την Άλωση της Πόλης. Γιατί με την Άλωση της Πόλης, το 1453, δεν έπαψε να υπάρχει ο ελληνισμός στην πέραν του Αιγαίου Ελλάδα, στις αλησμόνητες πατρίδες. Εξακολουθούσαν να υπάρχουν οι Έλληνες, παρά τις πιέσεις, παρά τους εξισλαμισμούς, παρ’ όλη αυτή την αφόρητη δουλεία που έθεσαν για τόσους αιώνες. Και μάλιστα στη Μικρά Ασία, η δουλεία αυτή ήταν πιο μακρόχρονη. Εδώ στην Ελλάδα μιλούμε για 400 χρόνια -η παλιά Ελλάδα. Για πέντε αιώνες η Βόρειος Ελλάδα, που απελευθερώθηκε το 1912. Για αναλογιστείτε ότι η Μικρά Ασία, που ήταν η καρδιά αν θέλετε του ελληνικού κόσμου, το επίκεντρο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, αλώθηκε μετά την μοιραία ήττα του Ρωμανού του Δ΄ του Διογένη, που έγινε βεβαίως με προδοσία, από τον Αρπ Ασλάν το 1071 με τη μάχη του Μαντζικέρτ. Και αυτοί οι άνθρωποι έζησαν, μέχρι την ανταλλαγή των πληθυσμών που επέβαλε η συνθήκη της Λωζάννης το 1923, οκτώ αιώνες υπό τουρκική κατοχή.

Γι αυτό και ένα μεγάλο μέρος αυτών, στα βάθη της Ανατολής, έχασαν την ελληνική λαλιά στα βάθη των αιώνων. Ήταν μία μικρή μειονότητα, πολλοί βιαίως εξισλαμίστηκαν, άλλοι έχασαν τη γλώσσα τους, αλλά διατήρησαν την εθνική τους συνείδηση, πρωτίστως μέσω της εκκλησίας με την καραμανλίδικη γραφή. Ιδιαίτερα στην Καππαδοκία, που έχω εντρυφήσει πολύ και αποτέλεσε και το αντικείμενο της διδακτορικής μου διατριβής, από τις 81 πόλεις και κωμοπόλεις που υπήρξανε το 1924, πού έγινε η υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών, οι 49 κοινότητες είχανε τουρκοφωνήσει και οι 32 είχαν διατηρήσει ελληνόφωνα ιδιώματα.

Και είχα την ευκαιρία με τον Πατριάρχη, πραγματοποιώντας αυτά τα τελευταία 20 χρόνια το ετήσιο προσκύνημα στην Καππαδοκία, να επισκεφτώ και τα Ποτάμια και την Τζαλέλα, το Ευμορφοχώριον, απ’ όπου κατάγονται οι κάτοικοι που ήρθαν ως ανταλλάξιμοι πρόσφυγες, στη Νέχαλη τότε, στο σημερινό Ομορφοχώρι. Είναι δύο πραγματικά όμορφα χωριά. Τα Ποτάμια είναι η γενέθλια γη του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου. Υπάρχουν και κατάλοιπα βυζαντινού ναού του Αγίου Γεωργίου απέναντι από τον οικισμό των Ποταμιών, αφημένα στη μοίρα τους. Στα Ποτάμια, θυμάμαι, συνάντησα δίπατα σπίτια με ανάγλυφους βυζαντινούς δικέφαλους αετούς

ακόμη. Στη δε Τζαλέλα λειτούργησε ο Οικουμενικός Πατριάρχης σε έναν εντυπωσιακό ναό, που από κάτω έχει μια μεγάλη χαράδρα. Παντού είναι ανάγλυφοι ακόμα και σήμερα σταυροί και σημεία που μαρτυρούν την ρωμαίικη, την ελληνική παρουσία.

Οι άνθρωποι αυτοί, λοιπόν, παρά τις αντιξοότητες διατήρησαν την ελληνική εθνική τους συνείδηση ακόμη και όσοι έχασαν την ελληνική λαλιά, μέσω της καραμανλήδικης γραφής μέσω της καραμανλήδικης φιλολογίας που επέτρεψε το Οικουμενικό Πατριαρχείο να έχουν λειτουργικά βιβλία, τα Ευαγγέλιά τους, την Καινή Διαθήκη, την Παλαιά Διαθήκη, με ελληνικά γράμματα στην τουρκική γλώσσα. Διατήρησαν, έτσι, την Ορθόδοξη πίστη τους και η εκκλησία αποδείχθηκε κιβωτός εθνικής σωτηρίας.

Επιτρέψτε μου, λοιπόν, αυτή την όμορφη βραδιά, χωρίς να κάνω κατάχρηση της υπομονής σας, να μοιραστώ μερικούς προβληματισμούς και μερικά ερωτηματικά για το αν πρώτα από όλα ήταν τυχοδιωκτικός πόλεμος η Μικρασιατική Εκστρατεία, όπως πολλοί λένε. Και γιατί λένε ότι ήταν τυχοδιωκτικός; Διότι εφάρμοσε τη Συνθήκη των Σεβρών, η οποία ήτανε μετά τη νίκη των δυνάμεων της Αντάντ, η συνθήκη εκείνη που έκανε πράξη την “Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών”, που έδινε στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη μέχρι τα προάστια της Κωνσταντινούπολης και το βιλαέτι Αϊδινίου με την ευρύτερη ζώνη της Σμύρνης, της Γκιαούρ Ιζμίρ, όπως την αποκαλούσαν οι Τούρκοι, γιατί η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν ελληνική.

Ήταν τυχοδιωκτικός λένε ο πόλεμος, γιατί στηριχθήκαμε πρωτίστως στις ξένες δυνάμεις. Ποιος όμως, πολιτικός, θα αρνούνταν εκείνη την εποχή την εντολή να πάει ο ελληνικός στρατός, τον Μάιο του ‘19 στη Σμύρνη, όταν το ιδεολόγημα της Μεγάλης Ιδέας ήταν αυτό που ουσιαστικά συντρόφευε από την έναρξη του, από την γενέθλια ημέρα ιδρύσεώς του το ελληνικό κράτος; Με την ίδια λογική τυχοδιωκτικός ήταν και ο Βαλκανικός Πόλεμος, που επίσης σε συμμαχία με ξένες δυνάμεις πολεμήσαμε για την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Ή μήπως ήτανε ιμπεριαλιστικός ο πόλεμος στη Μικρά Ασία, όπως τότε το Κομμουνιστικό Κόμμα υποστήριζε; Και γιατί δεν ήταν ιμπεριαλιστικός πόλεμος η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, που είχε πολύ λιγότερο ελληνικό πληθυσμό το 1912 από ότι είχε η Σμύρνη, το Αϊβαλί, το Αϊδίνιο, όλη η ευρύτερη περιοχή του βιλαετίου της Σμύρνης, την οποία την αποκαλούσαν όπως σας είπα Γκιαούρ Ιζμίρ, άπιστη Σμύρνη, γιατί ακριβώς είχε πλειοψηφία ελληνικού πληθυσμού; Δεν ήταν, λοιπόν, ούτε τυχοδιωκτικός, ούτε ιμπεριαλιστικός ο Μικρασιατικός Πόλεμος, η Μικρασιατική Εκστρατεία.
Ήταν αναπόφευκτος ο Μικρασιατικός Πόλεμος, θα μπορούσαμε να τον είχαμε

αποφύγει, θα μπορούσαν να είχαν διασωθεί οι ελληνικοί πληθυσμοί που ζούσαν εκεί 3.000 χρόνια; Έπρεπε να γίνει η ανταλλαγή των πληθυσμών; Φοβούμαι ότι ήταν μονόδρομος. Διότι από τη στιγμή που στην οθωμανική αυτοκρατορία από ένα πολυεθνικό κρατικό μόρφωμα στο οποίο ζούσαν διάφορα μιλλέτια όπως λέγανε, με διάφορα θρησκεύματα, αφυπνίζονταν ο τούρκικος εθνικισμός και επεδίωκε, αρχικά, στα τελευταία χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας και μετά με τους Νεότουρκους και τον Κεμάλ, τη μετατροπή της σε ένα ομογενοποιημένο κράτος, όπου θα ίσχυε αυτό που είναι και προμετωπίδα σήμερα στην εφημερίδα Hurriet “η Τουρκία ανήκει στους Τούρκους”, οποιοσδήποτε άλλος δεν είχε θέση στη νέα Τουρκία που θα προέκυπτε από την επανάσταση των Νεότουρκων.

Άρα, ή θα έπρεπε να αλλαξοπιστήσουν, γιατί και το θρήσκευμα ήταν σημείο αλλαγής εθνότητας -και εμείς λέγαμε “τούρκεψε”, έγινε δηλαδή μουσουλμάνος, άλλαζε πίστη. Ή θα έπρεπε, λοιπόν, να τουρκέψουν, αλλάζοντας πίστη οι χριστιανικοί πληθυσμοί ή θα έπρεπε να σφαγιαστούν ή θα έπρεπε να εκδιωχθούν. Και το σχέδιο αυτό ήταν οργανωμένο, δυστυχώς, και με τη συνδρομή τότε ευρωπαϊκών δυνάμεων, όπως η Γερμανία. Ένα σχέδιο που είχε στόχο την εξόντωση όλων των χριστιανών της Ανατολής, και πρώτα θύματα αυτού υπήρξαν οι Αρμένιοι, με τη γενοκτονία που ξεκίνησε το 1915 και σφαγιάστηκαν 1,5 εκατομμύριο Αρμένιοι και όσοι μπόρεσαν και έμειναν σήμερα στην Τουρκία αναγκάστηκαν είτε ουσιαστικά είτε φαινομενικά να αλλαξοπιστήσουν. Υπάρχουν πολίτες που ανακαλύπτουν ότι οι παππούδες τους ήταν Αρμένοι, οι οποίοι για να επιβιώσουν στη σημερινή Τουρκία τότε αναγκάστηκαν να αλλαξοπιστήσουν να αλλάξουν και τα ονόματά τους και τα επίθετα τους, ώστε να μη μαρτυρά τίποτα την αρμενική, την ρωμαίικη, την χριστιανική τους καταγωγή.

Επομένως, ήταν αναπόφευκτη η μετάβαση του ελληνικού στρατού το 1919 στη Μικρά Ασία γιατί δεν υπήρχε άλλος τρόπος προστασίας των ρωμαίικων πληθυσμών, των χριστιανικών, των ελληνικών πληθυσμών. Η εντολή που πήρε ο ελληνικός στρατός ήταν να καταλάβει τη ζώνη της Σμύρνης την περιοχή του Αϊδινίου, σε αντίθεση με την Ανατολική Θράκη όπου εκεί ήτανε ελληνική επικράτεια από τη στιγμή που απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό. Η μετάβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη είχε μία εντολή: Αυτοδιοίκηση της περιοχής με αρμοστή τον Στεργιάδη, μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, και στα πέντε χρόνια θα γινόταν δημοψήφισμα στο βιλαέτι της Σμύρνης για να αποφασίσει ο τοπικός πληθυσμός εάν επιθυμούσε την ένωσή του με την Ελλάδα ή άλλο καθεστώς αυτοδιάθεσης ή αυτοδιοίκησης της περιοχής.

Ο Βενιζέλος πίστευε ότι στο βιλαέτι της Σμύρνης θα μπορούσε να συγκεντρωθεί όλος ο χριστιανικός πληθυσμός της μικρασιατικής ενδοχώρας, όπου ήταν

μειονότητα -όπως σας είπα, στην Καππαδοκία, ούτε το 10% του πληθυσμού στο βιλαέτι του Ικονίου ή της Καισαρείας δεν ήταν Ρωμιοί χριστιανοί. Ήλπιζε ότι αυτοί οι πληθυσμοί θα έρθουν να μετεγκατασταθούν στην περιοχή της Σμύρνης και θα υπήρχε μία ισχυρή πλειοψηφία -που έτσι κι αλλιώς υπήρχε- στην περιοχή και θα έδινε το αποτέλεσμα αυτό που και οι ξένες δυνάμεις ήθελαν, προκειμένου να ενσωματωθεί με τον εθνικό κορμό το βιλαέτι της Σμύρνης.

Ωστόσο, τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν όπως θα θέλαμε. Και πολλές φορές τυχαία γεγονότα είναι αυτά που ανατρέπουν την ιστορία. Θυμίζω ότι ζούμε στην εποχή του Εθνικού Διχασμού. Μέχρι να βγει η Ελλάδα στο πλευρό των Αγγλογάλλων, της Αντάντ, έχει προηγηθεί η δριμεία σύγκρουση του Βενιζέλου με το παλάτι, με τον βασιλέα Κωνσταντίνο, ισχυρή προσωπικότητα επίσης, πολλοί τον παρομοίαζαν ότι θα ήταν ο διάδοχος του “μαρμαρωμένου βασιλιά”. Ο Κωνσταντίνος δεν ήθελε την έξοδο της Ελλάδας στο πλευρό των Αγγλογάλλων, ήθελε η χώρα τυπικά να τηρήσει ουδετερότητα -αν δεν ήθελε να βγει στο πλευρό των Γερμανών, γιατί η γυναίκα του ήταν αδελφή του Κάιζερ.

Η σύγκρουση ήταν σφοδρότατη, παραιτήθηκε δύο φορές ο Βενιζέλος, αναγκάστηκε και έφυγε στη Θεσσαλονίκη όπου έκανε την κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Το 1917 αναγκάζεται, τελικώς, ο Κωνσταντίνος να εγκαταλείψει την Ελλάδα, και έρχεται ο Βενιζέλος, η κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης –“της Αμύνης τα παιδιά διώξανε το Βασιλιά”- το χορεύουμε χασαποσέρβικο ακόμη –“της Αμύνης το καπέλο έφερε τον Βενιζέλο”- ήρθε ο Βενιζέλος στην Αθήνα, βγήκε η Ελλάδα στο πλευρό της Αντάντ και ήταν τελικά με τους νικητές. Στη θέση, όμως, του βασιλέα τοποθετήθηκε ο μικρότερος γιος του Κωνσταντίνου, ο Αλέξανδρος. Και τον βασιλιά Αλέξανδρο εν μέσω της μικρασιατικής εκστρατείας, ενώ ο Κωνσταντίνος είναι εξόριστος και οι βασιλικοί -“ψωμί ελιά και Κώτσο βασιλιά”- είναι με το βλέμμα στραμμένο στον Κωνσταντίνο στο εξωτερικό, πως θα τον φέρουν. Αλλά όσο υπάρχει ο διάδοχος που έχει ορκιστεί βασιλιάς δεν υπάρχει πολιτειακό ζήτημα στη χώρα. Και σε μία μοιραία έξοδο, μία μαϊμού δαγκώνει τον βασιλιά Αλέξανδρο και ο βασιλιάς πεθαίνει από ένα δάγκωμα μαϊμούς. Και αυτό επηρέασε καταλυτικά τα πολιτικά γεγονότα.

Το 1920 εν μέσω της Μικρασιατικής Εκστρατείας πραγματοποιούνται εκλογές στην Ελλάδα. Μέγα, επίσης, ερωτηματικό, γιατί έπρεπε να γίνουν εκλογές; Λένε οι πολέμιοι του Βενιζέλου ότι ήθελε να δραπετεύσει ο Βενιζέλος γιατί έβλεπε την επερχόμενη καταστροφή. Ο αντίλογος είναι ότι εκλογές είχαν να γίνουν από το 1915, η Βουλή που υπήρχε το 1920 είχε χαρακτηριστεί “βουλή των Λαζάρων”, διότι ήταν Βουλή που ουσιαστικά “αναστήθηκε, ενώ είχε διαλυθεί, είχε γίνει η κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης. Αυτά είναι ερωτηματικά που βεβαίως ποτέ δεν θα

μάθουμε. Στις εκλογές του 1920, ο Βενιζέλος που πίστευε ότι ήταν ο δημιουργός της “Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών”, πού πήρε την Ελλάδα από τη Μελούνα, τα σύνορα πριν την Τσαριτσάνη, που απελευθέρωσε την βόρειο Ελλάδα, πού την διπλασίασε ουσιαστικά, απελευθέρωσε τη Μακεδονία, όλη τη Θράκη μέχρι τα προάστια της Κωνσταντινούπολης και πήγε πέραν του Αιγαίου στη Μικρά Ασία, πίστευε ότι θα θριαμβεύσει. Και δεν εξελέγη ούτε βουλευτής!
Το 1920, λοιπόν, μετά την ήττα του Ελευθερίου Βενιζέλου, τον θάνατο του βασιλιά Αλέξανδρου, τη νίκη της αντιπολίτευσης, η οποία βγήκε με το σύνθημα ότι θα τελειώσει τον πόλεμο και θα φέρει πίσω τον στρατό, ένα στρατό που πολεμούσε από το 1912, 10 χρόνια στον πόλεμο -κάποιοι πήγαν παιδιά και γύρισαν μεγάλοι- μετά από αυτές τις πολιτικές αλλαγές, δόθηκε και το άλλοθι στις ξένες δυνάμεις, τους Ιταλούς, τους Γάλλους, αλλά και τους Ρώσους του Λένιν, τη Σοβιετική Ένωση, να στηρίξουν φανερά πια το καθεστώς του Κεμάλ που αντιστέκονταν στη Μικρά Ασία.

Αν επισκεφτείτε την Κωνσταντινούπολη, προσέξτε στην πλατεία Ταξίμ το μνημείο που υπάρχει. Η πλατεία Ταξίμ στο Πέραν, είναι η πλατεία που μέχρι πρότινος δέσποζε η Αγία Τριάδα, η επιβλητική ρωμαίικη εκκλησία που έγινε μετά τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ και επετράπη στην οθωμανική αυτοκρατορία να έχουμε εκκλησίες με τρούλους. Μέχρι τότε έπρεπε να είναι με δίριχτες στέγες και ει δυνατόν και ένα μέτρο κάτω από τη γη για να μη προκαλούνε τους Τούρκους. Μετά τους Ρωσοτουρκικούς πολέμους και τις μεταρρυθμίσεις του Τανζιμάτ, έδωσαν δικαιώματα στους Ορθοδόξους. Σε αυτή την πλατεία, λοιπόν, όπου δεσπόζει η Αγία Τριάδα και τώρα ο Ερντογάν έκανε και ένα μεγαλοπρεπέστερο τζαμί που δεν υπήρχε επί οθωμανικής αυτοκρατορίας, στο πάρκο του Γκεζί, όπου έγιναν τα προηγούμενα 10 χρόνια διαμαρτυρίες -το έκανε για να επισκιάσει την Αγία Τριάδα- υπάρχει αυτό το μνημείο που έχει τον Κεμάλ Ατατούρκ και συνεργάτες του και άλλους, μεταξύ αυτών και αξιωματικούς της Σοβιετικής Ένωσης, που συνέδραμαν τον Κεμάλ Ατατούρκ απέναντι στους Έλληνες, που πολεμούσαν τότε για την απελευθέρωση της Μικράς Ασίας. Οι Ρώσοι, βέβαια, είχαν ένα άλλο άλλοθι ότι η Ελλάδα είχε στείλει νωρίτερα απόσπασμα στην Ουκρανία, το 1919, με τον Νικόλαο Πλαστήρα, για να βοηθήσει τους “λευκούς” απέναντι στους μπολσεβίκους, τους “κόκκινους”.

Με βάση, λοιπόν, τις πολιτικές αλλαγές που έγιναν στην Ελλάδα, οι τότε ξένες δυνάμεις αναπροσάρμοσαν τα συμφέροντα τους, οι Εγγλέζοι μόνο έμειναν, ο Λόιντ Τζωρτζ, να πιστεύει στον Ελευθέριο Βενιζέλο και στην ανάγκη στήριξης της Ελλάδας ως μια μεγάλη ναυτική δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο, που θα εξυπηρετούσε βεβαίως και τα συμφέροντα των Εγγλέζων στην περιοχή. Ο ελληνικός στρατός πολέμησε γενναία, πέρασε την Αλμυρά έρημο. Έχουμε

διηγήσεις στρατιωτών, οι οποίοι διασχίζουν την Αλμυρά έρημο σε συνθήκες απάνθρωπες, δεν έχουν νερό να πιούνε και κάποιοι πίνουν το κάτουρό τους για να προχωρήσουν στο Σαγγάριο και στην Άγκυρα.

Πόσο, όμως, ομαλή ήταν η ένταξη των προσφύγων στη νεοελληνική κοινωνία; Οι κάτοικοι του Ομορφοχωρίου με τα ακούσματα που έχουν, οι μεγαλύτεροι με τα βιώματα, ξέρουν ότι δεν ήταν ομαλή. Από τη μια ήταν το άγνωστο, το καινούργιο που ερχόταν, το ξένο, με ξένα ήθη, με ξένους τρόπους, ακόμα πιο δύσκολη και η ενσωμάτωση όσων δεν ήξεραν τη γλώσσα, τα ελληνικά που ήταν ο κώδικας επικοινωνίας. Εγώ άκουγα από τους παππούδες μου ότι ερχόντουσαν από τη Συκεώνα, το τελευταίο χωριό της Καρδίτσας, στα Βούναινα, για να δουν πώς είναι οι πρόσφυγες και έφευγαν απογοητευμένοι “α, είναι σαν και εμάς αυτοί”. Περίμεναν ότι θα δούνε κάτι εξωπραγματικό. Νομίζω ότι κατά βάθος, πέρα από το δέος που προκαλεί το άγνωστο, το καινούργιο, είχε να κάνει και με το γεγονός ότι και εδώ στη Θεσσαλία ειδικά, ανέμεναν πώς και πώς μετά την απελευθέρωση του 1881 την αναδιανομή των χωραφιών, των τσιφλικιών, προς τους κολίγους, τους ντόπιους κατοίκους και ξαφνικά πήραν προβάδισμα οι πρόσφυγες, γιατί έπρεπε αυτοί να αποκατασταθούν.

Θα ήθελα να κλείσω λέγοντας ότι οι Έλληνες μαζί με τους Αρμένιους και τους Εβραίους ήταν η ελίτ της Μικράς Ασίας, η ελίτ της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Και βεβαίως βρέθηκαν ξεριζωμένοι, ανέστιοι, στην Ελλάδα που τη θεωρούσαν “μητέρα πατρίδα” και η υποδοχή που έτυχαν δεν ήταν η καλύτερη. Πολλές φορές αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία από τον ντόπιο πληθυσμό. Δεν πρέπει, όμως, να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι αυτή η Ελλάδα, η καθημαγμένη, η ηττημένη, με 10 χρόνια σε εμπόλεμη κατάσταση, με Μικρασιατική Καταστροφή, με επανορθώσεις που έπρεπε να πληρώσει στην Τουρκία, μπόρεσε και ενσωμάτωσε 120 μυριάδες πρόσφυγες, κατά την έκφραση του Ελευθερίου Βενιζέλου -πάνω από ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες Έλληνες.

Και αυτό είναι πραγματικά ένα έπος, αν αναλογιστεί κάνεις ότι τη δεκαετία του 1990, μερικές χιλιάδες Πόντιους που ήρθαν από την πρώην Σοβιετική Ένωση, που ατυχέστατα αποκαλούμε “Ρωσοπόντιους”, δεν τους ενσωματώσαμε όπως σχεδιάζαμε στη Θράκη, προκειμένου να ενισχυθεί εκεί το εθνικό μας στοιχείο και να θωρακιστούν τα σύνορα. Γιατί ο κύριος όγκος των προσφύγων, όπως ξέρετε, εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία και επήλθε εθνική ομογενοποίηση και ενίσχυση των βορείων συνόρων της χώρας. Προσέφεραν νέο δυναμισμό, νέο αίμα, νέα ήθη, συνέβαλαν καθοριστικά στην οικονομία, στα γράμματα, στις τέχνες, στον πολιτισμό. Ξέρετε, ότι, ο πρώτος νομπελίστας ποιητής της χώρας, ο Γεώργιος Σεφέρης, ήταν Μικρασιάτης, γεννήθηκε στα Βουρλά της Σμύρνης και προέρχονταν

από την Καππαδοκία. Ο Αριστοτέλης Ωνάσης, ο Μποδοσάκης, μεγάλες προσωπικότητες που προσέφεραν πολλά στη χώρα και άφησαν και παρακαταθήκη με ιδρύματα πολιτισμού στον τόπο μας.

Θα κλείσω, γιατί ο Τσόρτσιλ έλεγε πως ένας ομιλητής πρέπει να εξαντλεί το θέμα, όχι το κοινό. Το ζήτημα της Μικρασιατικής Εκστρατείας και Καταστροφής είναι ανεξάντλητο, αλλά δεν θέλω να σας εξαντλήσω περαιτέρω. Ευχαριστώ πολύ για την υπομονή σας. Και πάλι συγχαρητήρια στον Σύλλογο για τη μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλει».